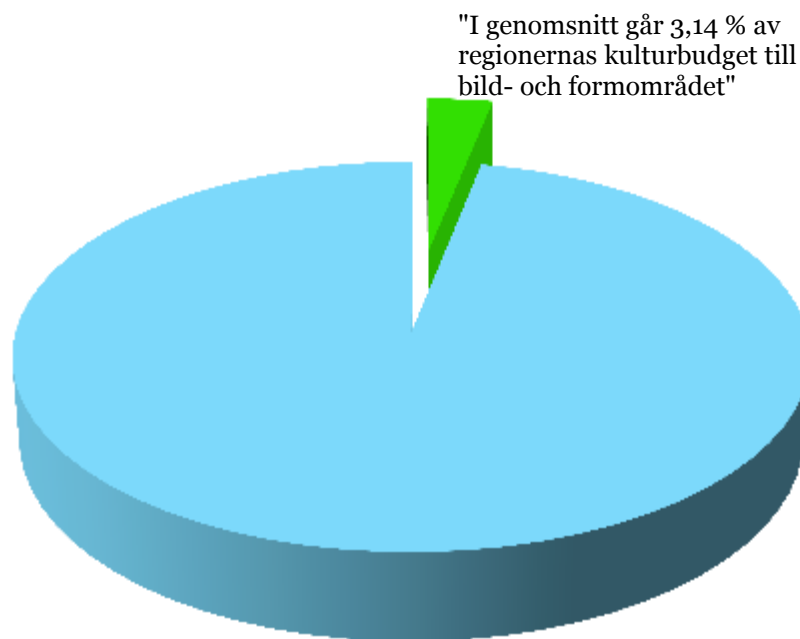

Bild- och formindikator 2013: Vilka regioner är ledande på bild och form?

En granskning av bild- och formkonsten i den regionala kulturverksamheten

Konstnärernas Riksorganisation (KRO) och Sveriges Konsthantverkare och Industriformgivares (KIF) företräder tillsammans över 3300 professionella bild- och formkonstnärer i Sverige. Vårt mål är att förstärka medlemmarnas sociala och ekonomiska villkor och därmed göra det möjligt för konstnärer att vara yrkesverksamma. Läs mer på www.kro.se.

Innehåll

Bakgrund och sammanfattning.....	3
Kultursamverkansmodellen	6
Rekommendation	6
Bild- och formindikator 1: regionernas kulturutgifter på bild- och formområdet.....	7
Tabell 1: Regionernas totala kulturutgifter 2011 och utgifter för bild och form.....	7
Tabell 2: Regionernas utgifter 2011 för verksamheter som ingår i utgiftsposten bild och form.....	8
Stipendier och bidrag till bild- och formkonstnärer	9
Museiverksamhet	9
Diagram 1: Regionernas sammanlagda utgifter för museiverksamheter 2011.....	10
Ökande byråkrati och administrationskostnader	10
Rekommendationer.....	11
Bild- och formindikator 2: MU-avtal, procentregel och resurscentrum.....	11
Tabell 3: MU-avtalet, enprocentsregeln och regionalt resurscentrum i de 20 kulturplanerna för 2013.....	13
MU-avtalet	13
Diagram 2: MU-avtalets tillämpning i regionerna, enligt kulturplanerna.	14
Diagram 3: Utgifter för utställningsersättningar i samband med regional museiverksamhet år 2011.	15
Uppskattade kostnader för medverkans- och utställningsersättningar, enligt MU-avtalets tariffer	15
Rekommendationer.....	16
Enprocentsregeln för konstnärlig gestaltning och inköp av konst.....	17
Diagram 4: tillämpningen av enprocentsregeln i regionerna.....	17
Rekommendationer.....	18
Regionala resurscentrum för bild- och formkonstnärer.....	19
Diagram 6: Etablerandet av ett regionalt resurscentrum för bild- och formkonst	19
Rekommendationer.....	20
Bild- och formindikator 3: Dialog, konstens egenvärde och jämställdhet	20
Dialogprocesser och samverkan	20
Diagram 7: Kulturlivets delaktighet i utarbetandet av de regionala kulturplanerna	20
Rekommendationer.....	21
Konstens egenvärde och principen om armlängds avstånd	21
Jämställdhet och mångfald i det regionala kulturlivet	22
Rekommendationer.....	22
Remissrunda	23
Avslutande diskussion	23
Bilaga A: Uppskattade ersättningar till konstnärer vid utställningar enligt MU-avtalets tariffer	25

En rapport av

Christina Wenger och Pontus Björkman

för Konstnärernas Riksorganisation
och Sveriges Konsthantverkare och Industriformgivare

Bakgrund och sammanfattning

”Goda villkor för kulturskapare är avgörande för möjligheten att upprätta ett aktivt, professionellt och utforskande konst- och kulturliv.” (Regeringens Proposition Tid För Kultur 2009, s.53).

En fri konst är central för demokratin och dess processer och för förståelsen av att vara människa. I rapporten *The right to freedom of artistic expression and creativity* beskriver Faria Shaheed, FN:s specialrapportör för kulturella rättigheter, konstens betydelse för människornas behov av att ge uttryck åt varandet och sina livsåskådningar. FN-rapporten slår fast att den konstnärliga kreativiteten är ett viktigt element i fungerande demokratier. Ett öppet och humant samhälle stärks av ett levande konstklimate, som också ger förutsättningar för samhälleligt välstånd. Men ett vitalt och utforskande konstliv kräver också att samhällets konstnärer kan verka under rimliga omständigheter eller, med FN:s ord; en fri konst förutsätter att stater tar sitt ansvar och skyddar, försvarar och stödjer konstnärer och deras konstnärliga frihet.

Konstnärer och konsthantverkare är idag två av landets yrkesgrupper som har lägst och mest osäkra inkomster. 64 procent av landets bild- och formkonstnärer har en taxerad årsinkomst på under 13 300 kr/månad¹, visar KRO/KIF:s och BUS stora konstnärenskät från 2011². I samma enkät svarar 4 av 10 konstnärer att de under de senaste tre åren har fått tacka nej till utställningar för att de inte har haft råd att medverka. 8 av 10 konstnärer svarar också att de aldrig bryr sig om att försöka få ersättning för vård av sjukt barn. Det är dessutom vanligare i konstnärgruppen än resten av befolkningen att välja bort barn eller endast skaffa ett barn. I exempelvis gruppen kvinnor 36-40 år är det dubbelt så vanligt bland yrkesverksamma konstnärer att inte ha barn än i övriga befolkningen (35 procent i jämförelse med 17 procent).

Det är mot denna bakgrund som Konstnärernas Riksorganisation (KRO) och Sveriges Konsthantverkare och Industriformgivare (KIF) har gjort en jämförelse och analys av bild- och formområdet i regionernas kulturverksamheter. Riksdagen fattade i december 2009 beslut om att införa en ny modell för fördelning av statliga bidrag till regional och lokal kulturverksamhet, den så kallade kultursamverkansmodellen. Med undantag av Stockholms läns landsting är kultursamverkansmodellen sedan 2013 genomförd i hela landet, vilket innebär att den utgör en central del av landets politik på bild- och formområdet.

Denna rapport undersöker de politiska och ekonomiska ambitionerna inom bild- och formkonsten hos de 20 regioner som från och med 2013 deltar i kultursamverkansmodellen. Rapporten fokuserar på ekonomiska prioriteringar och de regionala kulturplanernas tillämpning av avtal om medverkans- och utställningsersättning (MU-avtalet), enprocentsregeln vid byggnationer av offentliga fastigheter och miljöer, regionala resurscentrum för bild- och formkonstnärer. Den behandlar också regionernas dialoger med det professionella kulturlivet, konstens egenvärde, principen om en armlängds avstånd samt arbetet med jämställdhet. Dessa variabler utgör i rapporten tre Bild- och formindikatorer, varav regionerna rangordnas i de två första.

Som utgångspunkt för jämförelserna använder sig rapporten av regionernas kulturplaner för 2013 och de ekonomiska utfallen från 2011³, som är redovisade till Myndigheten för Kulturanalys. Det görs alltså i denna rapport ingen bedömning av huruvida kulturplanerna speglar verkligheten i regionerna.

¹ I Konstnärsnämndens rapport *Konstnärernas inkomster ur ett jämställdhetsperspektiv (2010)* framgår att kvinnors sammanräknade förvärvsinkomst ligger på 144 000 kr per år (motsvarande siffra för män är 151 000 kr). Det innebär en medianinkomst före skatt på 12 000kr/månad för kvinnor.

² Enkäten gick ut till över 5 000 yrkesverksamma konstnärer. Ca en fjärdedel av Sveriges yrkesverksamma konstnärer besvarade enkäten.

³ Att jämföra budgeterna i kulturplanerna för år 2013 på ett rättvisande sätt är svårt, då de är uppställda på olika sätt. Å andra sidan drar Kulturanalys i sin rapport 2013:2 om bidragsfördelningen i Kultursamverkansmodellen slutsatsen att det inte har skett några större förändringar i bidragsfördelningen mellan och inom regionerna.

I rapporten framgår att:

- I lagen som styr kultursamverkansmodellen synliggörs bild- och formverksamheten bara som en främjandeverksamhet i, något som sannolikt påverkar regionernas prioriteringar och rapportering och därmed förutsättningarna för bild- och formkonsten.
- I genomsnitt går 3,14 procent av de totala kulturutgifterna till bild- och formområdet (museer undantagna). Resurserna inom just bild- och formområdet är små och behöver stärkas. Andelen av statens totala utgifter för kultur som går till bild- och formkonsten har under perioden 2000-2011 fortsatt att minska något.
- 19 av 20 regioner tillämpar eller ska tillämpa avtalet om medverkans- och utställningsavtal, det så kallade MU-avtalet. Flera regioner vill göra särskilda insatser för att implementera MU-avtalet, men risken är stor att ambitionen faller på bristande resurser. En grov uppskattning visar att det skulle kosta nästan 50 miljoner kronor att betala både medverkans- och utställningsersättning i alla regionala och kommunala utställningsarenor.
- 14 av regionerna tillämpar eller ska tillämpa enprocentsregeln för konstnärlig gestaltning.
- Två regioner - Halland och Norrbotten - har etablerat ett resurscentrum för bild- och formkonsten och ytterligare åtta regioner ska etablera ett sådant.
- Andelen regioner som tillämpar eller vill tillämpa MU-avtalet och enprocentsregeln samt starta resurscentrum på bild- och formområdet har ökat i jämförelse med vad som framgick i de regionala kulturplanerna inför 2012.
- En aspektpolitisk syn på konst och kultur framträder i många regionala kulturplaner, där konstens egenvärde riskerar att undermineras.
- I Kulturanalys officiella statistik om kulturutgifter osynliggörs jämställdhetsfrågor och kostnader för konstnärers arbete. I dagsläget går det varken att utläsa hur fördelningen av resurser ser ut mellan kvinnliga och manliga konstnärer eller de ekonomiska effekterna av MU-avtalet, den största reformen på bild- och formområdet under 2000-talet.

Varje analyserat område följs av rekommendationer till myndigheter på olika nivåer. För att komma tillrätta med den mycket underfinansierade samtida konsten rekommenderas:

Regering och riksdag

- **Uppdatera SFS 2010:2012, § 8.** Riksdagen bör lägga till ”professionell bild- och formverksamhet” som ett särskilt område för bidragsgivning inom kultursamverkansmodellen.
- **Resurser till kultursamverkansmodellen.** Regering och riksdag bör utarbeta en särskild strategi för bild- och formområdet och varaktigt tillföra resurser till kultursamverkansmodellen i syfte att stärka det mycket underfinansierade bild- och formområdet.
- **Implementering av MU-avtalet.** Regeringen, som har undertecknat ramavtalet om medverkans- och utställningsersättning för statens räkning, bör ta ett huvudansvar för dess implementering och utarbeta riktlinjer för hur alla institutioner som får statligt bidrag ska tillämpa MU-avtalet.
- **Finansiering av MU-avtalet.** Regeringen bör utreda hur finansieringen av MU-avtalet ska gå till, bland annat genom en samverkans- och fördelningsnyckel, där kostnaderna delas på olika aktörer i kultursamverkansmodellens anda.
- **Uppföljning.** Regeringen bör ge Statens kulturråd i uppdrag att göra en årlig uppföljning och redovisning av hur MU-avtalet tillämpas i regionerna och kommunerna.
- **Kartläggning.** Regeringen bör ge Statens konstråd eller Konstnärsnämnden i uppdrag att kartlägga vilka kommuner, regioner, myndigheter och offentliga företag som tillämpar procentregeln och på vilket sätt de gör det.

Regioner och kommuner

- **Strategi och prioriteringar.** Alla regioner bör utarbeta en strategi för bild- och formområdet och under en tioårsperiod särskilt prioritera bild- och formområdet och låta det få genomslag i respektive kulturbudget. Ytterligare resurser behövs bland annat för att implementera MU-avtalet, enprocentsregeln, resurscentrum på bild och formområdet samt för stipendier, kollektivverkstäder/ateljéer, konstnärdrivna gallerier och projektarbeten för bild- och formkonstnärer.
- **MU-avtalet.** Regionerna och kommunerna måste höja anslagen till utställningsverksamhet för att MU-avtalet ska kunna implementeras samt ställa krav på offentliga konsthallar och museer att prioritera MU-avtalet i nuvarande budgetar.
- **Procentregel.** Alla regioner som ännu inte tillämpar en procentregel vid ny-, om- och tillbyggnationer och investeringar i annan offentlig infrastruktur, bör utarbeta en strategi för konstnärlig gestaltning och fatta ett beslut om att tillämpa procentregeln.
- **Regionalt resurscentrum.** Regionerna bör etablera varsitt regionalt resurscentrum på bild- och formområdet i dialog med områdets yrkesverksamma konstnärer.
- **En formaliserad dialog.** Regionerna uppmanas att formalisera en dialog med det professionella konstlivet samt inrätta referens- och samverkansgrupper med de fria professionella kulturskaparna.
- **Principen om en armlängds avstånd.** Samtliga regioner bör formulera målsättningar om hur principen om en armlängds avstånd ska tillämpas vid konstnärliga urval.
- **Jämställdhet och mångfald.** Regionernas jämställdhets- och mångfaldspolicy och planer bör genomsyra bild- och formområdet och även ekonomiska utfall redovisas könsuppdelat.

Myndigheten för Kulturanalys

- **Utformning av enkäter.** Myndigheten för Kulturanalys bör utarbeta sina enkäter och rapporter så att det går att skapa sig en helhetsbild av bild- och formområdet och hur mycket resurser som når de yrkesverksamma konstnärerna.
- **Finansiella konsekvenser kultursamverkansmodellen.** Myndigheten för Kulturanalys bör noggrant följa och analysera de finansiella konsekvenserna av kultursamverkansmodellen. Hur påverkas administrationen, den utåtriktade kulturverksamheten och förutsättningarna för kulturskaparna och konstnärerna?

Syftet med rapporten är att göra en första strukturerad analys och jämförelse av bild- och formområdet i regionernas kulturverksamhet. Vi tror och hoppas att rapporten kommer att utgöra ett viktigt bidrag i förståelsen för de stora utmaningar som staten och regionerna står inför om Sverige ska vara bland de ledande på den internationella samtida konstscenen.

Ofta bemöts konstnärer med argumentet att det saknas pengar för att få en rimlig ersättning för det nedlagda arbetet med en utställning. Oavsett om resurser behöver omfördelas eller om pengar verkligen saknas, bemöts institutionerna i sin tur ofta med argumentet från politiskt håll att oavsett hur mycket pengar man har kommer man alltid att vilja ha mer. Det är argument som sopar problemet under mattan, att pengarna inte räcker till dem som är den grundläggande förutsättningen för ett vitalt och kreativt konstliv - konstnärerna.

Vi uppmanar kulturintresserade politiker och tjänstemän att ta del av rapporten och dess rekommendationer och gärna kontakta oss för vidare diskussioner. Vill Sverige vara en ledande konstnation behöver bild- och formområdet prioriteras i kultursamverkansmodellen.

Stockholm, 26 juni 2013

Katarina Jönsson Norling, ordförande Konstnärernas Riksorganisation (KRO)
Johan Wingestad, ordförande Sveriges Konsthantverkare & Industriformgivare (KIF)

Kultursamverkansmodellen

Kultursamverkansmodellen är en av kulturpolitikens mest omfattande reformer sedan kulturutredningen 1974. Kultursamverkansmodellens decentraliserade arbetssätt erkänner regionernas rätt till inflytande över kulturpolitiken samtidigt som kraven på regionerna avseende nationell kulturpolitisk målfyllnad skärps.⁴

Den största nyheten med kultursamverkansmodellen är alltså att ansvaret för fördelningen av de statliga medlen har förlagts på regionerna. Statsbidraget till regional kulturverksamhet, som tidigare fanns på separata anslag i statsbudgeten och fördelades av olika statliga myndigheter, har slagits samman till ett anslag som Statens kulturråd (hädanefter kallad Kulturrådet) ska fördela till regionerna. För att beviljas statsbidrag måste landstinget utarbeta en kulturplan utifrån bestämmelserna i SFS 2010:2012. I de flesta fall är regionen liktydigt med länets landsting, men inte alltid. Det innebär att viss kulturverksamhet kan ligga på en annan administrativ enhet, exempelvis konstnärlig gestaltning av sjukhus.

Fördelningen av statsbidraget omfattar sju områden: Professionell teater, dans- och musikverksamhet, museiverksamhet, biblioteksverksamhet, konst- och kulturfrämjande verksamhet, regional enskild arkivverksamhet, filmkulturell verksamhet och främjande av hemslöjd.⁵ Idag synliggörs alltså bara bild- och formverksamheten som en främjandeverksamhet i kultursamverkansmodellen, något som sannolikt påverkar prioriteringar och även rapporteringen. Eftersom de regionala kulturplanerna berör den regionala kulturverksamheten, och inte enbart de bidragsgrundande områdena ovan, får det betydelse för hela konstlivet.

Kultursamverkansmodellens stegvisa införande innebär att regionerna har kommit olika långt i arbetet att utveckla en regional kulturplan och en kulturstrategi.⁶ För varje ny kulturplan en region utarbetar utvecklas politiken, strategierna och verksamheterna. Regioner som i de nu gällande kulturplanerna inte nämner MU-avtalet, procentregeln eller resurscentrum, kan mycket väl initiera ett sådant arbete under innevarande period.

Rekommendation

- **Uppdatera SFS 2010:2012, § 8.** Riksdagen bör lägga till ”professionell bild- och formverksamhet” som ett särskilt område för bidragsgivning inom kultursamverkansmodellen.

Läs mer om kultursamverkansmodellen på Statens kulturråds hemsida, www.kulturradet.se.

⁴ Myndigheten för kulturanalys. *Att styra genom samverkan*. 2013.

⁵ SFS 2010:2012 §8

⁶ Kultursamverkansmodellen började gälla 2011, men det är först från 2013 som modellen är införd i hela landet, bortsett från Stockholm läns landsting. De landsting som var först ut med att ansluta sig till den nya modellen var Gotland, Halland och Norrbotten. Deras kulturplaner gäller för 2011-2013 med kompletteringar inför 2013 (Gotland och Norrbotten) och kommer därför ersättas till nästa år. Året därefter, 2012, anslöt sig ytterligare 11 landsting till modellen: Blekinge, Jämtland, Jönköping, Kalmar, Kronoberg, Sörmland, Västerbotten, Västernorrland, Västmanland, Örebro och Östergötland, vars kulturplaner sträcker sig över tidsperioden 2012-2014 med kompletteringar inför 2013 (Sörmland, Örebro och Östergötland). Jämtland och Västerbottens kulturplaner gäller fram till 2015. År 2013 anslöt sig de näst sista sex landsting till modellen: Dalarna, Gävleborg, Skåne, Uppsala, Värmland och Västra Götaland. Deras regionala kulturplaner gäller alltså för perioden 2013-2015, bortsett från Uppsalas kulturplan som gäller fram till 2014.

Bild- och formindikator 1: regionernas kulturutgifter på bild- och formområdet

Tabell 1: Regionernas totala kulturutgifter 2011 och utgifter för bild och form. Siffrorna är hämtade ur Myndigheten för Kulturanalys rapport *Samhällets utgifter för kultur 2010-2011: Kulturfakta 2012:1.7* Procentandelen samt bild och form per invånare är uträknade av KRO/KIF. Regionerna är sorterade efter hur stor andel av kulturutgifterna som läggs på bild- och formområdet. I denna sammanställning ingår inte utgifter för museers utställningar av samtida konst.

	Region	Regionernas totala kulturutgifter i kronor	Hur mycket regionerna avsätter till bild och form i kronor	Hur stor andel av regionernas kulturutgifter som går till bild och form	Antal kronor per invånare som regionerna avsätter till bild och form
1	Gotland	25 543 000	1 921 000	7,5 %	34
2	Västra Götaland	905 816 000	53 118 000	5,9 %	33
3	Kalmar	84 659 000	4 600 000	5,4 %	20
4	Kronoberg	51 056 000	2 660 000	5,2 %	14
5	Jämtland	67 191 000	3 468 000	5,2 %	28
6	Uppsala	83 000 000	2 712 000	3,3 %	8
7	Gävleborg	124 771 000	3 525 000	2,8 %	13
8	Halland	82 016 000	2 304 000	2,8 %	8
9	Örebro	123 323 000	3 408 000	2,8 %	12
10	Norrbottn	115 436 000	2 973 000	2,6 %	12
11	Västerbotten	100 532 000	2 395 000	2,4 %	9
12	Östsam	87 226 000	2 069 000	2,4 %	5
13	Jönköping	95 856 000	2 195 000	2,3 %	7
14	Sörmland	92 735 000	2 020 000	2,2 %	7
15	Dalarna	136 621 000	2 927 000	2,1 %	11
16	Värmland	114 514 000	2 180 000	1,9 %	8
17	Stockholm ⁸	372 700 000	6 100 000	1,6 %	3
18	Skåne	662 621 000	9 935 000	1,5 %	8
19	Västernorrland	97 873 000	1 085 000	1,1 %	5
20	Västmanland	94 083 000	430 000	0,5 %	2
21	Blekinge ⁹	47 022 000	40 000	0,1 %	26 öre
Totalt/genomsnitt		3 564 594 000 kr	112 065 000 kr	3,14 %	12 kr

Tabellen visar respektive regions totala kulturutgifter för 2011 och dess andel som går till bild- och formområdet i kronor, procent och per invånare.¹⁰ Det framgår tydligt att bild- och formområdet hamnar långt ner i prioriteringen i samtliga regioner. I genomsnitt satsas 3,14 procent av regionernas totala kulturbudget på bild- och formområdet. I jämförelse avsätts 27 procent av regionernas totala kulturutgifter till teater och dans, 27 procent till folkbildning, 14,8 procent till museer, kulturarv och arkiv, 14 procent till musik, 6,2 procent till allmänna kulturutgifter, 3,9 procent till bibliotek och litteratur, 3,8 procent till film och medier samt 0,2 procent till stipendier till samtliga grupper av kulturskapare.

⁷ Rapporten kan hämtas på www.kulturanalys.se/publikationer.

⁸ Vi har även tagit med Stockholm läns landsting som inte är med i kultursamverkansmodellen.

⁹ Region Blekinge har påpekat att det finns kostnader som inte synliggjorts i Myndigheten för Kulturanalys rapport *Samhällets utgifter för kultur 2010-2011*. Region Blekinge redovisar för verksamhetsår 2011 ytterligare 133 000 kronor för projektmedel till bild- och formområdet. Men procentandelen som läggs på bild- och formområdet (exkl. museiverksamhet) av regionens totala kulturutgifter blir ändå försvinnande liten – 0,37 procent.

¹⁰ Uppgifterna i rapporten Regionernas kulturutgifter är utfallet för år 2011 (se tabell 1 och 2), det vill säga innan flera av landstingen anslöt sig till kultursamverkansmodellen. Det är möjligt att ekonomiska prioriteringar som en följd av modellens införande har fått visst genomslag. En risk finns också att regionerna har tolkat Kulturanalys enkät olika och att siffrorna inte är helt jämförbara.

Bilden bekräftar en av slutsatserna i Kulturrådets rapport *Bild och form 2009: Kulturen i siffror 2010:5*, om att ”det offentliga stödet till området är mycket lågt i jämförelse med andra konstområden”. Samtidigt har andelen av statens totala utgifter för kultur som går till bild- och formkonsten och till verksamma konstnärer och konsthantverkare under perioden 2000-2011 fortsatt att minska något.¹¹

Den region som valt att satsa mest på bild och form är Gotland, med mer än dubbelt så mycket som genomsnittet: 7,5 procent av kulturbudgeten. Fyra andra regioner investerar något mer än fem procent: Västra Götaland, Kalmar, Kronoberg och Jämtland. Femton av regionerna lägger mindre än tre procent av sin kulturbudget på bild- och formområdet.

Tabell 2: Regionernas utgifter 2011 för verksamheter som ingår i utgiftsposten bild och form. Siffrorna är hämtade ur Myndigheten för Kulturanalys rapport *Samhällets utgifter för kultur 2010-2011: Kulturfakta 2012:1*. Regionerna är sorterade efter respektive regions totala utgift för bild och form.

Region	Totala utgifter bild och form	Konsthallar	Bild- och formkonstorganisationer /föreningar	Inköp av konst (exkl. inköp till museer)	Övrig bild- och formkonstverksamhet
Västra Götaland	53 118 000	22 189 000	23 030 000	4 300 000	3 599 000
Skåne	9 935 000	5 552 000	2 803 000	0	1 580 000
Stockholm	6 100 000	620 000	750 000	4 300 000	430 000
Kalmar	4 600 000	1 390 000	49 000	2 952 000	209 000
Gävleborg	3 525 000	0	160 000	1 059 000	2 306 000
Jämtland	3 468 000	400 000	42 000	456 000	2 570 000
Örebro	3 408 000	250 000	950 000	1 125 000	1 083 000
Norrbottnen	2 973 000	0	125 000	500 000	2 347 000
Dalarna	2 927 000	0	360 000	967 000	1 600 000
Uppsala	2 712 000	0	0	2 412 000	300 000
Kronoberg	2 660 000	0	562 000	2 098 000	0
Västerbotten	2 395 000	0	382 000	1 342 000	671 000
Halland	2 304 000	250 000	0	590 000	1 464 000
Jönköping	2 195 000	0	539 000	1 193 000	463 000
Värmland	2 180 000	0	390 000	830 000	960 000
Östergötland	2 069 000	170 000	25 000	1 400 000	474 000
Sörmland	2 020 000	0	95 000	1 880 000	45 000
Gotland	1 921 000	0	1 195 000	684 000	42 000
Västernorrland	1 085 000	100 000	585 000	400 000	0
Västmanland	430 000	0	80 000	150 000	200 000
Blekinge	40 000	0	40 000	0	0
Totalt	112 065 000	30 921 000	32 162 000	28 638 000	20 343 000

Tabellen ovan är en nedbrytning av regionernas utgifter för bild och form redovisade i tabell 1. Bild- och formområdet utgörs alltså av de sammanräknade kostnaderna för konsthallar, bild- och formkonstorganisationer/föreningar, inköp av konst och övrig bild- och formkonstverksamhet. Uppgifterna är hämtade ur Myndigheten för Kulturanalys enkät med regionerna om kulturutgifterna för år 2011.

I de regionala konsthallarna, som redovisas under posten Konsthallar, kan det ingå kostnader för bland annat MU-avtalsbaserade utställningsersättningar till medverkande konstnärer (förutsatt att konsthallen tillämpar MU-avtalet). Kostnader för utställningsersättningar kan även ingå i posten

¹¹ Myndigheten för Kulturanalys. *Samhällets utgifter för kultur 2010-2011: Kulturfakta 2012:1*, s.29.

kallad för bild- och formkonstorganisationer/föreningar. Inköp av konst, exklusive inköp till museer, berör inköp av lös konst till landstingets konstsamling som kan användas för utsmyckning av offentliga byggnader, t.ex. sjukhus, men utgiftsposten kan även innehålla kostnader för konstnärlig gestaltning i samband med offentliga ny- eller ombyggnationer i enlighet med procentregeln. Uppgifterna kan vara osäkra då inköpen sker via olika nämnder. Risk finns att utgifterna är inräknade i vissa regioner, men saknas i andra.

Övrig bild- och formkonstverksamhet avser främst konstkonsulentverksamhet.

Tabellen visar att prioriteringarna i regionerna skiljer sig en hel del. Region Skåne och Västra Götaland ger störst andel av bild- och formbudgeten till konsthallar (56 respektive 42 procent). 12 av 20 regioner avsätter ingenting till konsthallar. Det kan bero på att regionens konsthallar är kommunala och därmed kommunalt finansierade.

Största andelen av regionernas sammanlagda totala utgifter för bild och form går till bild- och formkonstorganisationer/föreningar. Gotland är den region som har förlagt största delen av sin budget hit, bortsett från Region Blekinge som i princip har avsatt hela sin blygsamma budget för bild- och formområdet till konstorganisationer/föreningar. Vad gäller inköp av konst avsätter Sörmland och Uppsala mest pengar. Uppsala är också den region som avsätter störst andel av de totala kulturutgifterna till inköp av konst. Jämtland och Norrbotten har valt att prioritera störst andel till övrig bild- och formkonstverksamhet som bl. a. avser Svensk Form Jämtland och Konstmuseet i Norr – ett av landets första resurscentrum för bild- och formkonst.

Konstnärsnämndens senaste två inkomstundersökningar och Kulturrådets rapport *Bild och form 2009* slår fast att resurserna inom just bild- och formområdet är små och behöver stärkas, och sett till antalet professionellt verkamma bild- och formkonstnärer är området kraftigt underfinansierat. Detta gäller på såväl statlig som regional och kommunal nivå.

Stipendier och bidrag till bild- och formkonstnärer

I myndigheten för Kulturanalys enkät inför rapporten *Samhällets utgifter för kultur 2010-2011* framkommer att 6 698 000 kronor gick till stipendier/ersättningar och bidrag till konstnärer.¹² Det utgör 0,2 procent av regionernas sammanlagda kulturutgifter 2011. Kultursamverkansmodellen ger regionerna och kommunerna ett gyllene tillfälle att lyfta fram och påverka konstnärernas arbetsvillkor.

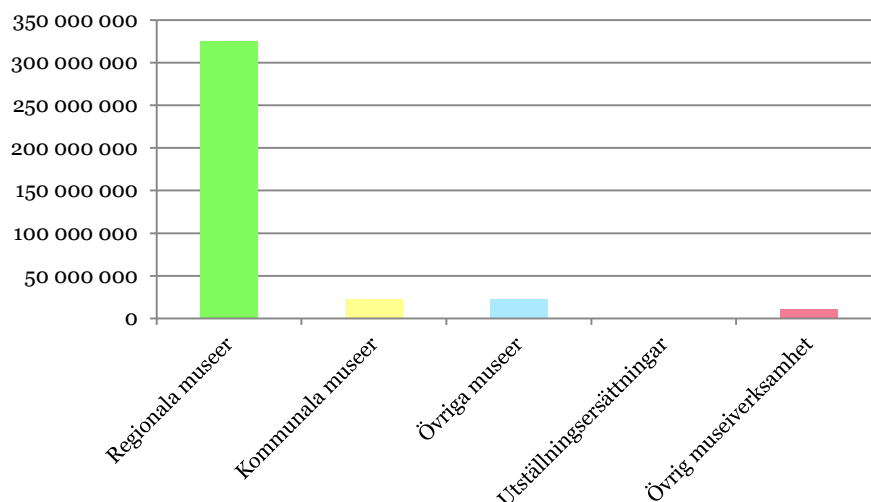
Bild- och formkonstnärer arbetar ofta i olika former av projekt- och korttidsanställningar kombinerat med brödjobb för att få ihop vardagen. Stipendier, kollektivverkstäder och ateljéstöd har en stor betydelse för konstnärers förutsättningar att kunna arbeta heltid med sitt skapande och samtidigt upprätthålla rimliga levnadsförhållanden.

Museiverksamhet

Regionernas totala utgifter till museiverksamhet är 383 miljoner kronor, motsvarande 9 procent av de totala kulturutgifterna. I det ingår utgifter för personalkostnader, publika aktiviteter, samlingar och utställningar.

¹² Myndigheten för Kulturanalys alternerar i rapporten och vad som därmed kan tolkas som, likställer begreppen kulturskapare och konstnär, och stipendier med ersättning och bidrag. Se s.24, s.29 och punkt 12 i bilaga III i *Samhällets utgifter för kultur 2010-2011*.

Diagram 1: Regionernas sammanlagda utgifter för verksamheter som ingår i utgiftsposten museiverksamhet 2011 i kronor. Siffrorna är hämtade ur Myndigheten för Kulturanalys rapport *Samhällets utgifter för kultur 2010-2011: Kulturfakta 2012:1*.

Regionala museer står för den största utgiftsandel, därefter kommer kommunala museer och övriga museer. Övriga museer är museer utan offentlig instans som huvudman. Enligt regionernas rapportering till Kulturanalys har museerna totalt betalat ut 147 000 kronor till utställningsersättningar år 2011, en andel så liten att den inte ens syns i diagrammet ovan.

I rapporten *Museer 2011: Kulturfakta 2012:2* har Myndigheten för Kulturanalys delat in utställningarna i sex olika kategorier: Naturhistoria/ekologi, etnografi, teknik/industrihistoria, kulturgeografi/arkeologi och design, historisk konst, samtida konst och konsthantverk. Enligt rapporten har 56 procent av de regionala museerna utställningar inriktningen design, historisk konst, samtida konst och konsthantverk.¹³ För kommunala museer är andelen 49 procent och för övriga museer 23 procent. Emellertid har samtida konst slagits samman med historisk konst och design, och det går inte att utläsa hur stor andel av regionernas utgifter för museiverksamheter som läggs på samtida konstutställningar.

Enligt Kulturrådets rapport *MU-avtalet – Nulägesanalys och förslag till revidering* (juni 2013), var landstingens och regionernas finansiering till bild- och formkonstområdet *inklusive* utställningar på museer 2009 knappt 120 miljoner kronor, vilket motsvarar ca 3,5 procent av de totala kulturutgifterna 2009.¹⁴ Det tyder på att andelen av museernas verksamhet som riktas mot samtida konst i genomsnitt är begränsade och inte förändrar den större bilden av en mycket underfinansierad bild- och formkonst.

Ökande byråkrati och administrationskostnader

Kultursamverkansmodellen medför en ny administrativ nivå i den regionala kulturpolitiken. Myndigheten för Kulturanalys rapport *Kultursamverkansmodellen: Styrning och bidragsfördelning* (maj 2013) beskriver att många av regionernas tjänstemän och politiker är oroade över de ökade administrativa kostnaderna som arbetet med kulturplanen och den årliga uppföljningen samt rapporteringen till Kulturrådet medför.¹⁵ Risken är uppenbar att kulturadministration sväller på bekostnad av den utåtriktade kulturverksamheten och förutsättningarna för kulturskaparna.

¹³ I jämförelse har 28 % av utställningarna inriktningen övrigt, 8 % kulturgeografi/arkeologi, 7 % teknik/industrihistoria och 4 % naturhistoria/ekologi.

¹⁴ www.kulturradet.se/nyheter/2013/40-procent-av-utstallarna-tillampar-MU-avtalet/

¹⁵ www.kulturanalys.se/publikationer/

Rekommendationer

- **Resurser till kultursamverkansmodellen.** Regering och riksdag bör utarbeta en särskild strategi för bild- och formområdet och varaktigt tillföra resurser till kultursamverkansmodellen i syfte att stärka det mycket underfinansierade bild- och formområdet.
- **Regional strategi.** Regioner, som ännu inte har gjort det, bör utarbeta en särskild regional strategi och plan för bild- och formområdet.
- **Prioritera bild- och formområdet.** Regionerna bör under en tioårsperiod särskilt prioritera bild- och formområdet och låta det få genomslag i respektive kulturbudget. Ytterligare resurser behövs bland annat för att implementera MU-avtalet och enprocentsregeln, resurscentrum på bild och formområdet samt för ateljéstöd, kollektivverkstäder, konstnärsdrivna gallerier och stipendier för bild- och formkonstnärer.
- **Kartlägga kostnadsfördelning.** Riksdag och regering bör ge Kulturrådet eller Myndigheten för Kulturanalys i uppdrag att kartlägga andelen av kulturbudgeten som går till kulturadministration respektive till yrkesverksamma bild- och formkonstnärer över tid.
- **Rapportering av verksamhet.** Myndigheten för Kulturanalys bör i sina enkäter för att rapportera kulturutgifter tydliggöra frågorna så att man kan utläsa hur mycket resurser som når de yrkesverksamma bild- och formkonstnärerna, bland annat i medverkans- respektive utställningsersättning, stipendier och projektbidrag samt hur mycket som har gått till offentlig gestaltning inom ramen för procentregeln. Enkätfrågorna till museer bör skilja mellan utställningar med inriktning mot samtida bild- och formkonst och andra utställningar, samt tydliggöra hur mycket som har betalats ut i medverkans- resp. utställningsersättning och i inköp av samtida konst.

Bild- och formindikator 2: MU-avtal, procentregel och resurscentrum

En levande konstscen är central i ett demokratiskt och fritänkande samhälle. Konsten tillhandahåller ett medium genom vilket viktiga samhällsfrågor kan belysas och därmed har potentialen att fungera som en sund och kritisk röst i samhällsdebatten. Konst skapar också förutsättningar för samhällelig tillväxt och innovation. Museum och konsthallar lockar till sig turister och konstnärlig gestaltning i offentliga miljöer väcker tankar och känslor. Men det kräver att samhället erbjuder goda ekonomiska och sociala villkor och arbetsförhållanden för konstnärer att verka. I regionerna finns tre områden som är särskilt viktiga för att stärka bild- och formkonstnärernas situation: MU-avtalet, enprocentsregeln och resurscentrum för bild- och formkonst.

Medverkans- och utställningsersättningsavtalet (MU-avtalet) är ett statligt ramavtal som började gälla i sin nuvarande form 1 januari 2009. MU-avtalet, som skrivs mellan en utställningsarrangör och en medverkande konstnär, innebär att konstnären får ersättning för konstverkens visning för publik och att avtal sluts om arvodering för arbetet kring en utställning, så kallad medverkansersättning.

Ersättning enligt nu gällande MU-avtal skiljer sig från den tidigare utställningsersättningen som var baserad på utställningsytans storlek. Utställningsersättningen enligt MU-avtalet grundar sig istället på hur många som ser utställningen och antalet veckor som utställningen är öppen. Medverkansersättningen, som kan ses som den andra delen av MU-avtalet, innebär att avtal ska slutas om arbete som konstnären utfört i samband med utställningen. MU-avtalet representerar ett nytt synsätt på konstnärens arbetsinsats inför en utställning, och förpliktar också uppdragsgivare att budgetera och prioritera för kostnader som tidigare ofta dolts. MU-avtalet verkar för goda arbetsförhållanden och som innefattar, i likhet med vad som är fallet i alla andra branscher, att man får lön enligt avtal.

Enprocentsregeln eller procentregeln är ett principbeslut som riksdagen beslutade om 1937 i samband med tillkomsten av Statens konstråd.¹⁶ Enprocentsregeln har sedan dess utgjort ett riktmärke som rekommenderar att *minst* en procent av kostnaderna för offentliga ny-, till- och ombyggnationer ska gå till konstnärlig gestaltning. Regeln gäller exempelvis vid exploatering av nya bostadsområden, anläggande av nya gator, ny- och ombyggnader av skolor, äldreboenden och andra offentligt ägda byggnader.

Konst och arkitektur har alltid varit starkt sammanbundna och har historiskt sett haft stor betydelse för framväxten av stadsmiljöer. Konst skapar stimulans och procentregelns betydelse för intressanta och levande offentliga miljöer är erkänt över hela världen. I Europa används procentregeln bland annat av Belgien, Frankrike, Nederländerna, Norge, Sverige, Tyskland och Italien. Även USA och Australien använder regeln i stor utsträckning. Procentregeln ger estetiskt berikande och utmanande offentliga miljöer, men bidrar också till en starkare arbetsmarknad för konstnärer. Många av framtidens jobb finns inom kultur- och tjänstenäringarna, och genom historien har procentregeln visat sig vara mycket effektiv för att skapa arbetstillfällen, inte bara för konstnärer utan också för fler yrkesgrupper.

Ett resurscentrum kan liknas vid en paraplyverksamhet som samlar och samordnar konstnärer, uppdragsgivare, utställningsverksamheter, ateljéer och andra regionala resurser som konstkonsulenter, kollektivverkstäder och centrumbildningar. Det skapar en mötesplats för konstnärer, näringsliv och offentliga sektorn och för konsten närmare publiken. Ett resurscentrum ger också ett reellt stöd för att utveckla arbetsmarknaden för bild- och formkonstnärer och kan fungera som en kontaktyta för procentregeln. Genom sin bredd och spets har resurscentrumen möjligheten att skapa nya arbetstillfällen, inte bara för bild- och formkonstnärer utan även för andra grupper av kulturarbetare.

I jämförelse med teater, musik och film har bild- och formkonst aldrig haft en institutionsliknande bildning med en välutvecklad infrastruktur. Det har alltså saknats en samlande kraft som varit konstens "språkrör". Ett resurscentrum för bild- och formkonst som samordnar resurser och konstnärlig kompetens kan utveckla en hel regions infrastruktur, men även effektivisera regionens administration. På så sätt bildar ett resurscentrum en naturlig plattform för samverkan och skapar förutsättningar för en dynamisk utveckling och synergieffekter.

¹⁶ Eftersom enprocentsregeln syftar på minst en (1) procent, och till exempel Stockholms läns landstings regel är två procent, så skriver vi emellanåt procentregeln.

Tabell 3: Sammanställning och rangordning över tillämpningen av MU-avtalet, enprocentsregeln och regionalt resurscentrum i de 20 regionala kulturplanerna för 2013.¹⁷

Poäng	Region	MU-avtalet	Enprocentsregeln	Regionalt resurscentrum
5	Örebro	Ja, tillämpar	Ja, tillämpar	Ja, ska etablera
5	Norrbottnen	Ja, tillämpar	Ja, ska tillämpa	Ja, har etablerat
4	Gävleborg	Ja, tillämpar	Ja, tillämpar	Nämns ej
4	Uppsala	Ja, tillämpar	Ja, tillämpar	Nämns ej
4	Dalarna	Ja, ska tillämpa	Ja, tillämpar	Ja, ska etablera
4	Östsam	Ja, ska tillämpa	Ja, tillämpar	Ja, ska etablera
3	Kronoberg	Ja, ska tillämpa	Ja, tillämpar	Nämns ej
3	Halland	Ja, ska tillämpa	Nämns ej	Ja, har etablerat
3	Jämtland	Ja, ska tillämpa	Ja, ska tillämpa	Ja, ska etablera
3	Skåne	Ja, ska tillämpa	Ja, ska tillämpa	Ja, ska etablera
3	Västerbotten	Ja, ska tillämpa	Ja, ska tillämpa	Ja, ska etablera
2	Västra Götaland	Ja, tillämpar	Nämns ej	Nämns ej
2	Jönköping	Ja, ska tillämpa	Ja, ska tillämpa	Nämns ej
2	Kalmar	Ja, ska tillämpa	Ja, ska tillämpa	Nämns ej
2	Värmland	Ja, ska tillämpa	Ja, ska tillämpa	Nämns ej
2	Gotland	Ja, ska tillämpa	Nämns ej	Ja, ska etablera
2	Västernorrland	Ja, ska tillämpa	Nämns ej	Ja, ska etablera
1	Sörmland	Ja, ska tillämpa	Nämns ej	Nämns ej
1	Västmanland	Ja, ska tillämpa	Nämns ej	Nämns ej
1	Blekinge	Nämns ej	Ja, ska tillämpa	Nämns ej
Totalt		5 tillämpar, 14 ska tillämpa, 1 nämner ej	6 tillämpar, 8 ska tillämpa, 6 nämner ej	2 har etablerat, 8 ska etablera, 10 nämner ej

Tabellen visar vad regionerna skriver om MU-avtalet, enprocentsregeln och resurscentrum för bild och form i de regionala kulturplanerna för 2013. Regionerna är rangordnade efter ambitionerna i kulturplanen. För varje kolumn har regionen fått poäng; en tvåa, en etta eller en nolla. Tillämpar regionen MU-avtalet eller procentregeln ges två poäng. Avser regionen att tillämpa MU-avtalet eller procentregeln ges ett poäng. Annars ges noll poäng. Har regionen ett resurscentrum för bild- och formområdet ges två poäng och avser man att skapa ett resurscentrum ges ett poäng. Annars noll poäng. Man kan alltså få som högst sex poäng.

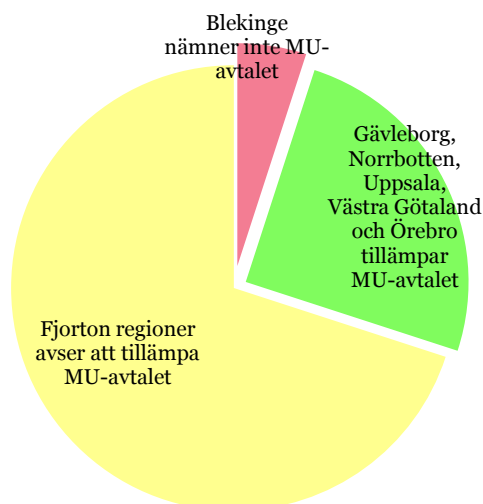
Enligt denna rangordning är Region Örebro och Norrbotten bäst i klassen, då båda får sammanlagt fem poäng. Sist kommer Region Blekinge som varken nämner MU-avtalet eller resurscentrum för bild och form i sin kulturplan utan endast skriver att de avser att tillämpa enprocentsregeln. Ingen av regionerna har, enligt kulturplanerna, ännu implementerat alla tre variablerna (MU-avtalet, procentregeln och resurscentrum) i sin regionala kulturverksamhet.

MU-avtalet

19 av 20 regioner uppger att de tillämpar eller avser att tillämpa MU-avtalet. I fyra regioner lyfts dessutom MU-avtalet fram som ett prioriterat utvecklingsområde, och i två anges MU-avtalet som ett delmål eller en särskild satsning inom bild- och formområdet. Det är endast Region Blekinge som överhuvudtaget inte nämner MU-avtalet.

¹⁷ Stockholms läns landsting är ej med eftersom de inte tillämpar kultursamverkansmodellen.

Diagram 2: MU-avtalets tillämpning i regionerna, enligt kulturplanerna.

Majoriteten av regioner anser att tillämpningen av MU-avtalet är en viktig förutsättning för att kunna förbättra arbetsvillkoren för fria professionella konstnärer. Goda arbetsvillkor för konstnärer innefattar att få ersättning enligt avtal och därmed ha samma villkor gällande löner, pensioner och arbetslöshetsersättning som andra arbetstagare.

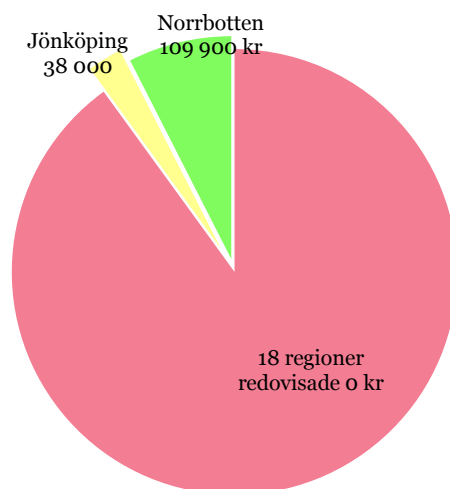
Region Kalmar och Kronoberg, ska göra en särskild prioriterad insats för att implementera MU-avtalet i den regionala utställningsverksamheten. Tanken är att MU-avtalet bidrar till utvecklingen av en livskraftig arbetsmarknad för bild- och formkonstnärer. Uppsala ska dessutom arbeta för att få all bidragsdriven utställningsverksamhet att arvoda medverkande konstnärer i enlighet MU-avtalets tariffer.

I KRO/KIF:s förra jämförelse av kulturplanerna (november 2011), har antalet regioner som tillämpar eller avser att tillämpa MU-avtalet ökat. Av 15 regionala kulturplaner som granskades var det 11 regioner som avsåg tillämpa eller tillämpade MU-avtalet.¹⁸ Idag är det 19 av 20 regioner som omnämner MU-avtalet i sina regionala kulturplaner, och Kronoberg redovisar dessutom MU-avtalet som en särskild anslagspost i sin budget. Det visar på en vilja i regionerna att förbättra villkoren för bild- och formkonstnärer.

Däremot framkommer det inte i de regionala kulturplanerna hur mycket resurser som budgeterats för medverkans- och utställningsersättningar. I svaren på Kulturanalys senaste enkät till regionerna gällande verksamheten 2011 framgår att endast två av landets 20 regioner redovisar att utställningsersättningar betalats ut till medverkande konstnärer. Det var Region Jönköping och Region Norrbotten.

¹⁸ I KRO/KIF:s undersökning november 2011 granskades Halland och Norrbottens regionala kulturplaner för 2011-2013, de regioner vars kulturplaner började gälla januari 2012 - Blekinge, Jämtland, Jönköping, Kalmar, Kronoberg, Norrbotten, Örebro, Östman, Skåne, Sörmland, Västerbotten, Västernorrland och Västmanland, samt Västra Götalands kulturstrategi för 2011-2012.

Diagram 3: Utgifter för utställningsersättningar i samband med regional museiverksamhet år 2011. Siffrorna är hämtade ur Myndigheten för Kulturanalys rapport *Samhällets utgifter för kultur 2010-2011: Kulturfakta 2012:1*.

Diagrammet ovan visar utbetald utställningsersättning i samband med regional museiverksamhet. Det är troligt att vissa regioner har betalat utställningsersättning inom utgiftsposterna för konsthallar och organisationer/föreningar för bild- och formkonst. Exempelvis Västra Götaland ger enbart bidrag för utställningsersättningar till konsthallar, och redovisar just därför utbetalda ersättningar under utgiftsposten *Konsthallar* (se tabell 2). Rekos undersökning från år 2010 visar att i genomsnitt går 2,9 procent av museer och konsthallars utgifter till ersättningar åt konstnärer.¹⁹

I Myndigheten för Kulturanalys enkät får regionerna inte redogöra specifikt för utgifter för utställnings- respektive medverkansersättningar.

Uppskattade kostnader för medverkans- och utställningsersättningar, enligt MU-avtalets tariffer

KRO/KIF har gjort en mycket grov uppskattning av hur mycket det skulle kosta regionernas och kommunernas museer och konsthallar att arvoda konstnärer enligt MU-avtalet under ett års tid. Uträkningarna är grundade på MU-avtalets tariffer och avser regionala och kommunala museer och konsthallar.

Den verkliga kostnaden är beroende av hur många veckor en utställning visas och, i de fall medverkansersättning tillämpas, hur många timmar som medverkande konstnärer arbetar före, under och efter utställningen. Det handlar bland annat om idé- och konceptarbete, skissarbete, producera och sammanställa verk, möten med arrangör, hängning, marknadsföring, vernissage, visning, nedmontering, transporter och utvärdering. Uträkningarna ska därför endast ses som en uppskattning för att ge en fingervisning över hur mycket resurser som behöver tillföras. Uträkningarna finns i sin helhet i Bilaga A.

Utställningsersättningen är baserad på vilken typ av kategori som museet eller konsthallen tillhör och hur länge utställningen visas för publik. Det totala antalet regionala och kommunala museer och kommunala konsthallar i Sverige är enligt de senaste enkäterna från Kulturrådet och Myndigheten för Kulturanalys 217 stycken, och tillhör kategori 2, 3 och 4.²⁰ Medverkansersättningen, som grundar sig

¹⁹ Reko är ett oberoende konstprojekt som kartlägger arbetsvillkoren för svenska konstnärer som ställer ut vid landets museer och konsthallar. Hemsida: projektreko.org.

²⁰ MU-avtalets tariffer för visning av konstverk för allmänhet genom tillfällig utställning (utställningsersättning):
Kategori 1: Större museer och konsthallar (över 100 000 besökare per år)
Kategori 2: Medelstora museer, läns museer, större konsthallar och kulturhus (50 000-100 000 besökare per år)

på KRO/KIF:s och KLYS arvodesrekommendationer, om 700 kr per timme (F-skatt), avser konstnären nedlagda arbetstid med utställningen.

Den totala kostnaden för ett museum eller en konsthall att arvoda konstnärer enligt MU-avtalet är en sammanräkning av den totala kostnaden för utställningsersättning och den totala kostnaden för medverkansersättning. Den uppskattade kostnaden för landets 217 regionala och kommunala museer och kommunala konsthallar blir, enligt vår försiktiga skattning, runt 48 miljoner kronor per år, vilket motsvarar 30 procent av 2011 års utgifter på bild- och formområdet. Det kan i vissa regioner behövas mindre budgethöjningar, då man redan har en grundfinansiering av MU-avtalet, medan i andra regioner krävs mycket större budgetanslag. För att betala ut både medverkansersättning och utställningsersättning krävs höjda budgetanslag på bild- och formområdet.

Kulturrådets rapport *MU-avtalet – Nulägesanalys och förslag till revidering: Kulturrådets skriftserie 2013:3*, som släpptes i juni 2013, redovisar att 39 procent av landets museer och konsthallar rapporterade in att de tillämpar MU-avtalet. Varför övriga 61 procent inte tillämpar MU-avtalet beror bland annat på att arrangörerna uppfattar att MU-avtalet ligga utanför ordinarie budget och att de saknar de ekonomiska förutsättningarna.

I princip alla - från regering till kommunala konsthallar - anser att MU-avtalet ska implementeras. Men för att lyckas tillämpa både medverkansersättning och utställningsersättning behöver utställningsarrangörerna dels omprioritera resurser och dels höja budgetanslaget. Utan förstärkt finansiering är det svårt för flera utställningsarrangörer att tillämpa MU-avtalet.²¹ Regering, regioner, kommuner, och privata aktörer bör i kultursamverkansmodellens anda gemensamt arbeta för att MU-avtalet ska kunna genomföras. En möjlig utveckling vore att regionerna uppmantras att sluta ett hängavtal till det ramavtal om medverkans- och utställningsersättning som bild- och formorganisationerna har slutit med staten.

Rekommendationer

- **Ändamålet med statsbidraget.** Riksdagen bör tillkännage att ändamålet med fördelningen av statsbidraget (SFS 2010:2012, § 4) även ska bidra till förbättrade arbetsvillkor för professionella kulturskapare.
- **Avsiktsförklaring.** Riksdag och regering bör tillkännage att alla som får statliga bidrag till sin utställningsverksamhet ska tillämpa MU-avtalet.
- **Implementeringen av MU-avtalet.** Regeringen, som har undertecknat ramavtalet för statens räkning, bör ta ett huvudansvar för implementeringen av MU-avtalet, utarbeta riktlinjer för att alla institutioner som får statligt bidrag ska tillämpa MU-avtalet och tillföra resurser för att möjliggöra implementeringen.
- **Finansieringen av MU-avtalet.** Regeringen bör utreda hur finansieringen av MU-avtalet ska gå till, kanske genom en samverkans- och fördelningsnyckel, där kostnaderna delas på olika aktörer i kultursamverkansmodellens anda.
- **Årlig uppföljning.** Regeringen bör ge Kulturrådet eller Myndigheten för kulturanalys i uppdrag att göra en årlig uppföljning och redovisning om hur MU-avtalet efterföljs i regionerna och kommunerna.
- **Enkätfrågor.** Myndigheten för kulturanalys bör utveckla enkätfrågorna avseende myndighetens rapport om samhällets utgifter för kultur, eftersom det i nuvarande läge inte går att utläsa hur mycket pengar som regionala och kommunala museer och konsthallar faktiskt betalar ut i medverkans- respektive utställningsersättning.
- **Budgetering av MU-avtalet.** Regionerna och kommunerna måste ställa krav på utställningsarrangörer att prioritera MU-avtalet i sina budgetar. Regionerna och kommunerna bör även höja sina anslag för utställningsverksamheten för att tillämpa MU-avtalet på alla regionala och kommunala utställningsarenor.

Kategori 3: Mindre museer och medelstora konsthallar (10 000-50 000 besökare per år)

Kategori 4: Små konsthallar och utställningsrum samt fria arenor (10 000 besökare per år)

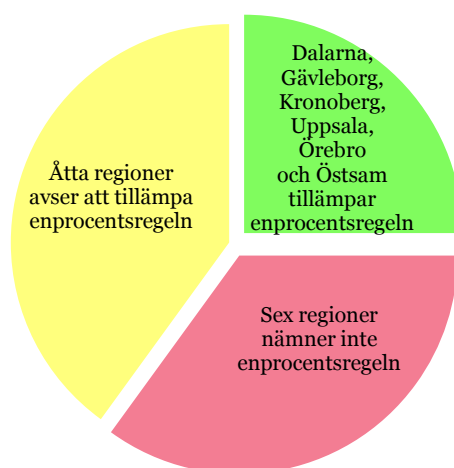
²¹ Statens Kulturråd. *MU-avtalet – Nulägesanalys och förslag till revidering: Kulturrådets skriftserie 2013:3*.

- **Synliggöra kostnaderna.** Regionerna bör budgetera för såväl medverkansersättning som utställningsersättning i en särskild post i kulturplanerna för att synliggöra kostnaderna.
- **Krav på tillämpning av MU-avtal.** Region Blekinge bör skriva in MU-avtalet i nästa års kulturplan. Vidare bör samtliga regioner följa Uppsalas exempel och i de regionala kulturplanerna slå fast att all utställningsverksamhet som ges offentliga bidrag ska följa MU-avtalet.
- **Informations- och utbildningsinsatser.** Regionerna bör informera och utbilda offentliga och fria utställningsarrangörer kring hur MU-avtalet fungerar och tillämpas, vilket gärna kan göras i samarbete med bild- och formorganisationerna som har färdiga workshops att erbjuda.

Enprocentsregeln för konstnärlig gestaltning och inköp av konst

14 av 20 regioner uppger i sina regionala kulturplaner att de avsätter eller har som målsättning att avsätta en procent av offentliga byggnadskostnader till konstnärlig gestaltning. Trots ett tydligt samband mellan procentregeln och estetiska och utmanande offentliga miljöer är det sex regioner som inte nämner enprocentsregeln i de regionala kulturplanerna.

Diagram 4: tillämpningen av enprocentsregeln i regionerna

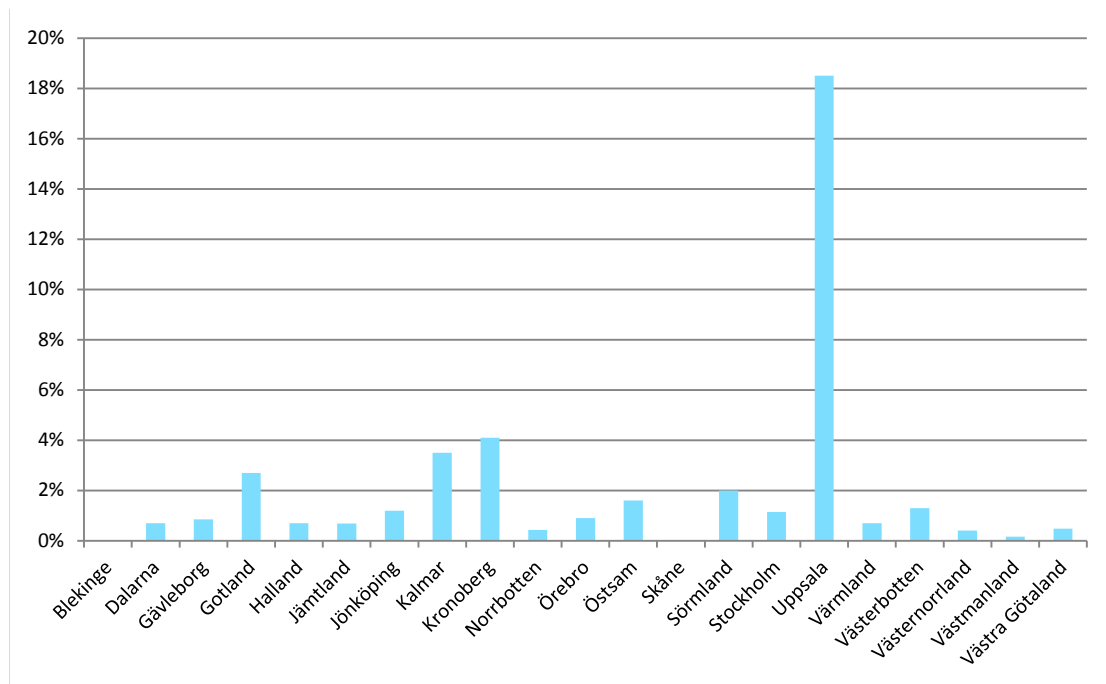

Regionerna har idag olika målsättningar med tillämpningen med enprocentsregeln, men historiskt sett har bevekelsegrunden varit två. Dels att tillgängliggöra konst för allmänheten och berika offentliga miljöer estetiskt. Dels att skapa förutsättningar och arbetstillfällen för professionella bild- och formkonstnärer att verka i samhället/regionen.

Region Skåne lyfter fram frågan om enprocentsregeln som central för arbetet med att förbättra villkoren för konstnärligt skapande. För Uppsala är enprocentsregeln ett prioriterat utvecklingsområde i arbetet med att estetiskt berika offentliga miljöer. Tre regioner - Kronoberg, Värmland och Blekinge - erkänner en enprocentsregeln betydelse både för en estetiskt tilltalande offentlig miljö och rimliga ekonomiska villkor för bild- och formkonstnärer.

Andelen regioner som avser att tillämpa enprocentsregeln har ökat mellan verksamhetsåren 2011 och 2013. Inför 2011 var det 43 procent av regionerna som tillämpade eller avsåg att tillämpa enprocentsregeln, inför 2013 har siffran ökat till 70 procent.

Diagram 5: Andelen av regionernas totala kulturutgifter som går till inköp av bild- och formkonst exklusive inköp till museer

Spännvidden mellan hur mycket pengar de olika regionerna lägger på inköp av konst varierar från noll kronor till 15 miljoner beroende på region.²² Eftersom utgifterna för den konstnärliga gestaltningen enligt procentregeln kan belasta regionernas byggansvariga förvaltningar är det svårt att veta hur mycket resurser regionerna egentligen avsätter för konstnärlig gestaltning. Tex Region Blekinge, som redovisar 0 kronor i inköp av konst exklusive inköp till museer, har förlagt allt ansvar för konstnärlig gestaltning på landstinget.

Enligt Kulturanalys siffror avsätts 28,6 miljoner kronor – 0,8 procent, av regionernas sammanlagda kulturutgifter för inköp av bild- och formkonst exklusive inköp till museer. I diagrammet ovan framgår att Uppsala procentuellt sett avsätter flera gånger mer för inköp av bild- och formkonst än övriga regioner. En eventuell förklaring till Uppsalas höga utgifter i jämförelse med andra regioner, kan bero på att Uppsalas utgifter för bild- och formkonst avser konstinköp enligt enprocentsregeln, medan andra regioner endast har räknat in inköp till landstingets konstsamling. En annan förklaring till skillnader i inköp av konst är hur mycket det har byggts i en region, då procentregeln oftast är knuten till byggnationsbudgetar.

Rekommendationer

- **Procentregeln som norm.** Riksdag och regering rekommenderas att tillkännage som sin mening att regionerna ska uppmanas att följa procentregeln som norm vid beräkningen av medel för inköp av lös och fast konst i samband med ny-, om- och tillbyggnationer och annan offentlig infrastruktur. Staten borde ta fram ett start- och stimulanspaket till regioner och kommuner som börjar tillämpa procentregeln.
- **Kartlägga tillämpningen.** Regeringen bör ge Statens konstråd eller Konstnärnsnämnden i uppdrag att kartlägga vilka kommuner, landsting, myndigheter och offentliga företag som tillämpar procentregeln och på vilket sätt de gör det.
- **Enkätfrågor.** Myndigheten för Kulturanalys föreslås tydliggöra sina enkätfrågor till regionerna avseende inköp av bild- och formkonst med en uppdelning av inköp av konst och konstärllig gestaltning i samband med procentregeln²³

²² Myndigheten för Kulturanalys: *Samhällets utgifter för kultur 2010-2011: Kulturfakta 2012:1.*

²³ Avser enkäten som ligger till grund för rapporten *Samhällets utgifter för kultur: Kulturfakta 2012:1*

- **Kulturplanerna.** De sex regioner som inte omnämner procentregeln i sina regionala kulturplaner - Gotland, Halland, Sörmland, Västernorrland, Västmanland och Västra Götaland - rekommenderas att skriva in procentregeln som prioriterat utvecklingsområde inför verksamhetsår 2014.
- **Kartlägga implementeringen.** Regionerna uppmanas att ta liknande initiativ som Region södra Småland och Kronoberg för att kartlägga implementeringen av procentregeln i regionens kommuner och erbjuda en mötesplats för diskutera procentregeln och få konkreta verktyg för hur man tillämpar den. Även kommunala och privata bygg- och fastighetsbolag bör bjudas in.
- **Regionala utbildningar.** För att stimulera fler regioner, kommuner och fastighets- och byggbolag att börja tillämpa procentregeln bör exempelvis Statens konstråd eller bild- och formorganisationerna få i uppdrag av regering och riksdag att genomföra regionala utbildningar om procentregeln och ta fram ett förslag på ett särskilt uppstarts- och stimulanspaket.

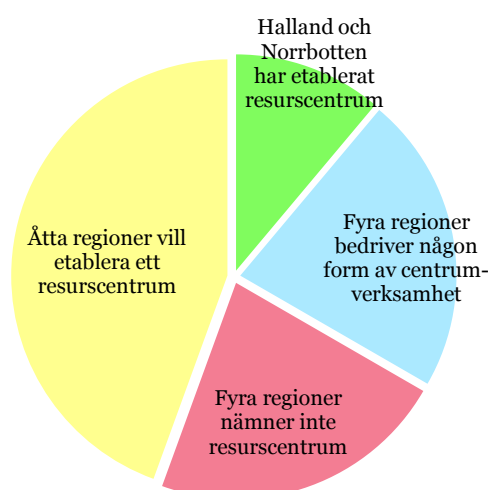
Regionala resurscentrum för bild- och formkonstnärer

Halland och Norrbotten är de enda regionerna som har etablerat ett resurscentrum för bild- och formkonstnärer. Fem regioner, bortsett från Örebro som endast har fört upp det till diskussion, vill satsa på ett resurscentrum för bild och form. Västerbotten avser att etablera ett regionalt resurscentrum under kommande år, medan grannregionen Västernorrland redan har påbörjat ett utvecklingsarbete med etableringen av resurscentrum.²⁴

I jämförelse med KRO/KIF:s undersökning från november 2011 har det även skett en ökning i andelen regioner som har etablerat eller har som avsikt att etablera ett regionalt resurscentrum för bild- och formkonst. I november 2011 var andelen 40 procent, medan inför år 2013 hade det ökat till 50 procent.

Fyra regioner nämner inte ett resurscentrum för bild och form, men uppger att de redan bedriver någon form av centrumbildande verksamhet likt kollektivverkstäder eller gallerier som arrangerar samordnade aktiviteter för konstnärer. Men det är oklart huruvida dessa verksamheter ligger i linje med vad som definierar ett resurscentrum. Sex regionala kulturplaner nämner överhuvudtaget inte resurscentrum eller någon annan form av centrumbildande verksamheter på bild- och formområdet.

Diagram 6: Etablerandet av ett regionalt resurscentrum för bild- och formkonst

Idén med resurscentrum på bild- och formområdet är att skapa en infrastruktur för konstnärer, stärka kontaktytorna mellan olika aktörer, öka efterfrågan på konstnärliga tjänster och förbättra

²⁴ Region Västerbottens kulturplan är gällande för 2012-2015 och Västernorrlands för 2012-2014.

konstnärerna villkor på arbetsmarknaden. Två av landets 20 regioner – Halland och Norrbotten – har etablerat resurscentrum för bild och form, och i deras regionala kulturplaner kan ett aspektpolitiskt syfte skönjas.

Region Halland ser resurscentrumet som ett sätt att öka regionens attraktivitet, och för Region Norrbotten är resurscentret ett sätt att bygga upp en infrastruktur av samhällsekonomiskt värde. Region Dalarna, som avser att satsa på ett resurscentrum för bild och form, är landets enda region som vill att resurscentrumet ska se till konstens egenvärde och ”ta tillvara på konstnärlig kompetens utifrån konstens egna villkor.”²⁵

Rekommendationer

- **Regionalt resurscentrum.** Regionerna rekommenderas att etablera varsitt regionalt resurscentrum på bild- och formområdet i dialog med regionens konstnärer och utveckla den i dialog med regionens konstnärer.
- **Processen.** De regioner som inte nämner resurscentrum i sina regionala kulturplaner Jönköping, Kalmar, Sörmland, Värmland, Västmanland och Västra Götaland föreslås bjuda in regionens bild- och formkonstnärer för att diskutera formerna för ett regionalt resurscentrum.
- **Kompetens.** Ansvariga för resurscentrum och personal bör ha en högre konstutbildning och helst vara eller ha varit yrkesverksamma bild- och formkonstnärer.

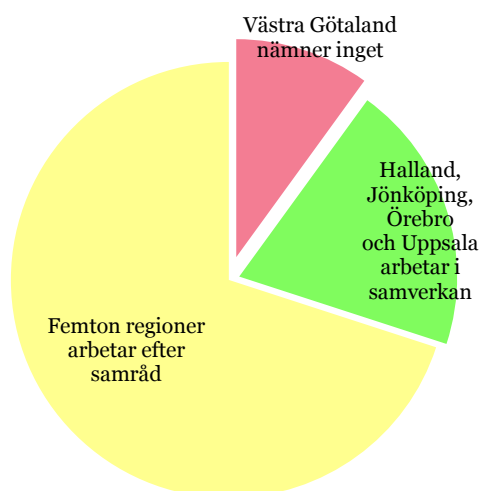
Bild- och formindikator 3: Dialog, konstens egenvärde och jämställdhet

”Landstinget ansvarar för att den regionala kulturplanen utarbetas i samverkan med länets kommuner och efter samråd med länets professionella kulturliv och det civila samhället” (SFS 2010:2012, § 7).

Dialogprocesser och samverkan

Enligt förordningen ovan ska den regionala kulturplanen tas fram efter samråd med länets professionella kulturliv. Politiker och tjänstemän på både regional och kommunal nivå anser att det är en viktig aspekt och en av de största fördelarna med kultursamverkansmodellen.²⁶ 19 av landets 20 regioner skriver att regionens kulturplan har tagits fram efter samråd eller samverkan med länets kulturliv, men hur och i vilken utsträckning varierar mellan regionerna.

Diagram 7: Kulturlivets delaktighet i utarbetandet av de regionala kulturplanerna

²⁵ Bilagor: Dalarnas regionala kulturplan 2013-2015, s.21.

²⁶ Myndigheten för Kulturanalys. *Styrning och bidragsfördelning: Rapport 2013:2*, s. 23.

Det är viktigt att definiera skillnaden mellan begreppen samverkan och samråd. Samverkan innefattar ett ömsesidigt utbyte mellan jämbördiga parter, medan samråd avser mer fria diskussioner som inte förpliktar till något. 15 regioner uppger att de har samrått med länets kulturliv, och fyra regioner har tagit fram kulturplanen i samverkan. Region Uppsala agerar förebild genom att arvoda kulturskaparna för sitt deltagande i möten utifrån MU-avtalets tariffer.

De regionala kulturplanerna använder sinsemellan fyra olika begrepp när länets kulturliv diskuteras: kulturliv, det fria kulturlivet, det professionella kulturlivet och det fria professionella kulturlivet.²⁷ Det professionella kulturlivet kännetecknas av personer som har en högre konstnärlig utbildning eller varit yrkesverksam i minst fem år. Det fria (professionella) kulturlivet refererar alltså till personer som arbetar utanför de offentliga institutionernas verksamhet. Eftersom professionell refererar till yrkesverksamma konstnärer innebär det att begreppet kulturliv ensamt inte gör åtskillnad mellan amatörer och personer med konstnärligt skapande som yrke.

Rekommendationer

- **Samverkan.** Riksdagen föreslås tillkännage som sin mening att den regionala kulturplanen ska utarbetas i *samverkan* med det professionella kulturlivet.
- **Formalisera och dokumentera dialog.** Kultursamverkansmodellen ger regionerna möjligheten att påverka och forma framtiden för länets professionella konstnärer. Regionerna uppmanas att ta detta tillfälle och formalisera dialog med det professionella konstlivet samt inrätta regionala referens- och samverkansgrupper med fria professionella kulturskapare med ämnesexpertis. Regionerna bör också i den regionala kulturplanen beskriva hur dialogerna med länets professionella kulturliv har gått till och utsträckningen av de professionella kulturskaparnas inflytande på kulturplanens utformning.
- **Definiera kompetens.** Regionerna uppmanas att även skilja mellan professionella kulturskapare och amatörutövare, då dessa två grupper verkar utifrån mycket olika förutsättningar.
- **Återkoppling.** En anständig ambitionsnivå för att dialogen och samverkan ska bli meningsfull vore att de regionansvariga för kulturplanen ger återkoppling och motiverar varför man eventuellt inte har tagit med förslag från det professionella kulturlivet i planen.
- **Arvodering.** För att möjliggöra delaktighet från det fria professionella kulturlivet bör arvoden utbetalas till just dessa för inläsning och deltagande på möten.

Konstens egenvärde och principen om armlängds avstånd

Regionaliseringen och kulturbyråkratin riskerar att inskränka principen om en armlängds avstånd och konstens egenvärde. Medvetenheten om det varierar i de regionala kulturplanerna. 18 av de 20 regionerna nämner att man tar hänsyn till armlängds avstånd och kulturens egenvärde.²⁸ De regioner som varken refererar till principen om armlängds avstånd eller kulturens egenvärde är Jönköping och Örebro.²⁹

Det finns ingen samsyn om hur regionerna beskriver att de ska ta hänsyn till armlängds avstånd och konstens egenvärde. Exempelvis Region Dalarna skriver att den regionala kulturplanen ska utgå från kulturens egenvärde, medan Kronoberg uppger anslagsgivningen på regional nivå utgår från principen om en armlängds avstånd. Den mest utmärkande synen på kulturens egenvärde står Region Halland för, som lägger tonvikt vid att kulturens egenvärde och konstnärlig kvalitet ska bidra till att stärka och utveckla Hallands attraktivitet.³⁰ I kontrast till Hallands aspektpolitiska synsätt, anser Uppsala att konst och kultur ska utvecklas och upplevas utifrån sitt egenvärde, eftersom ett hållbart samhälle är i behov av fritt tänkande och reflektion.

²⁷ Regionerna kan istället för kulturliv också använda orden kulturutövare eller kulturskapare, men eftersom riksdagen i SFS 2010:2012 använder begreppet kulturliv har vi också valt att använda oss av det.

²⁸ Norrbotten och Uppsala skriver uttryckligen om **konstens** egenvärde. Två regioner – Värmland och Jämtland – skriver både om kulturens egenvärde och armlängds avstånd.

²⁹ Örebro skriver i sitt remissvar att även om de inte nämner armlängdsavstånd i kulturplanen, förordar de kulturens egenvärde.

³⁰ Hallands kulturplan 2011-2013, s.10.

Kulturplanerna genomsyras av en vilja att kulturen ska bidra till tillväxt och innovation och vara hälsofrämjande. Det finns här en risk för att aspektpolitiken inskränker den konstnärliga friheten, något som FN varnar för i rapporten *The right to freedom of artistic expression and creativity*.³¹ Konsten blir framförallt ett politiskt instrument som används för att uppfylla mål på andra samhällsområden. Formaliserad dialog och samarbete med länets professionella kulturskapare kan förhindra en sådan samhällsutveckling. De professionella kulturskaparna har en erfarenhet och ämnesexpertis av kulturverksamheterna som regionens och kommunernas tjänstemän och politiker ofta saknar. Genom att föra samman de både perspektiven kan kulturplanens balans mellan konstens egenvärde och aspektpolitik bevakas och principen om armlängds avstånd värnas.

- **Policy.** De regioner som varken har skrivit in principen om armlängds avstånd eller kulturens egenvärde bör utarbeta en policy för att tydliggöra sitt förhållningssätt.
- **Målsättningar.** Samtliga regionerna bör formulera målsättningar om hur principen om en armlängds avstånd ska tillämpas av regionen vid konstnärliga urval.
- **Riktlinjer.** Regionerna bör ha tydliga riktlinjer för hur konstnärer ska medverka i utvecklingen av kulturplanerna.

Jämställdhet och mångfald i det regionala kulturlivet

Konstnärer har ofta dåliga arbetsvillkor med mycket låga och ojämna inkomster. Det medför att många konstnärer delvis står utanför de offentliga trygghetssystemen och gör dem till en utsatt yrkesgrupp. Arbetsvillkoren för konstnärer behöver ses över, men även villkoren konstnärer emellan. Lika möjligheter ska råda för kvinnor och män och hänsyn ska tas till andra diskrimineringsgrunder, inom konstscenen och fördelningen av offentliga medel. Men så är inte alltid fallet. Exempelvis får unga kvinnliga konstnärer ofta de lägsta ersättningarna för sitt arbete, och det är dessutom vanligare bland kvinnor än män att man tvingas låna pengar av familjemedlemmar för att få runt hushållsekonomi.³²

Alla regioner uppger att de har som avsikt att arbeta med jämställdhet, varav Dalarna, Västerbotten och Västra Götaland skriver att de inte har, men ska ta fram, en jämställdhetspolicy. Regionerna Kalmar, Kronoberg, Norrbotten, Uppsala och Örebro skriver att de avser att föra könsuppdelad statistik för att se över jämställdheten i regionen.

MU-avtalet har stor betydelse för en jämställd bild- och formkonst. Små eller uteblivna ersättningar får som konsekvens ett snävt urval av konstnärer, eftersom det kräver att konstnärerna går in med egna pengar för att ha råd att ställa ut. Ojämna inkomstfördelningar mellan män och kvinnor medför alltså begränsade utställningsmöjligheter för vissa individer och därmed ett begränsat konstutbud. Det är anmärkningsvärt att Myndigheten för kulturanalys saknar könsuppdelad statistik i den återkommande rapporten om *Samhällets utgifter för kultur*.

Rekommendationer

- **Jämställdhetsanalys.** Myndigheten för Kulturanalys bör i sina enkäter och rapporter ta hänsyn till ett jämställdhetsperspektiv.
- **Statistik.** De regioner och kommuner som inte har som avsikt att föra könsuppdelad statistik uppmanas att göra det över sina stipendier, inköp, offentliga utsmyckningar och utställningsverksamhet.
- **Mångfald inom bild och form.** Regionernas mångfalds- och jämställdhetspolicy och planer bör även genomsyra bild- och formområdet.

³¹ Rapporten kan läsas här: artsfreedom.org/?p=5311

³² Den genomsnittliga visningsersättningen som ges till konstnärer som sålt verk till institutioner och myndigheter, var 2012 7 800 kr för kvinnor och 11 100 kr för män. Av de som fick minsta möjliga ersättning, 500 – 4 999 kr, var 63 % kvinnor, medan 70 % av de som fick högsta möjliga ersättning, 40 000 – 42 000 kr, var män.

Remissrunda

KRO/KIF skickade ut rapporten på remiss mellan den 13 juni och 24 juni 2013. Remissen skickades till regionernas eller landstingens kulturansvariga och konstkonsulenterna i Sverige. Svar inkom från landstinget Dalarna, landstinget Gävleborg, landstinget i Uppsala län, landstinget Västmanland, Region Blekinge, Region Halland, Regionförbundet i Kalmar län, Regionförbundet södra Småland, Stockholms läns landsting och Örebro läns landsting.

Flertalet konstkonsulenter och vissa regioner/landsting tyckte att remisstiden var för kort och har påpekat att de siffror som Myndigheten för Kulturanalys tagit fram för rapporten *Samhällets utgifter för kultur 2010-2011* kan ha brister. De har erbjudits att komma in med synpunkter efter sommaren som KRO/KIF kan ta med sig i arbetet inför nästa Bild- och formindikator.

KRO/KIF har tagit till sig av regionernas/landstingens och konstkonsulenternas synpunkter, och har justerat upptäckta brister. För att kunna göra en jämförelse mellan regionerna har vi dock inte ändrat i regionernas kulturutgifter, som grundar sig på inskickade enkätsvar till Myndigheten för Kulturanalys rapport *Samhällets utgifter för kultur 2010-2011*. Det gäller Blekinge och det finns en fotnot om det vid tabellen. Övriga brister i den offentliga statistiken framkommer på olika ställen i denna rapport.

Remissvaren finns i dokumentet *Remissrunda Bild- och formindikator 2013* på kro.se.

Avslutande diskussion

Granskningen visar att de flesta regioner inser värdet av att ta tillvara de professionella konstnärernas kompetens och att föra dialog med dem. Tydligt är också att andelen regioner som har implementerat eller avser att implementera MU-avtalet, enprocentsregeln och resurscentrum för bild och form är större nu än tidigare. Men det kommer att ta tid innan förändringar får genomslag, och mycket arbete återstår.

På grund av brister i den officiella statistiken och rapporteringen går det inte att ge en helhetsbild av hur mycket resurser som regionerna satsar på bild- och formområdet eller hur mycket pengar som når de yrkesverksamma bild- och formkonstnärerna. I genomsnitt avsätter regionerna 3,14 procent till bild och form, museer undantagna, och av dessa resurser tycks en mindre del (hur liten går inte att besvara på grund av brister i statistiken) nå konstnärerna. Dessa kulturpolitiska prioriteringar är en bidragande orsak till att bild- och formkonstnärer tillhör den mest lågavlönade yrkesgruppen inom kultursektorn.

Konstnärer möts ofta av argumentet att det saknas pengar, bland annat för att betala utställnings- och medverkansersättning. Men det stämmer inte, de flesta andra runt konstnären får ju lön. Problemet är att pengarna inte räcker till dem som är själva förutsättningen för bildkonstscenen: konstnärerna.

Den uppskattade kostnaden för landets 217 regionala och kommunala museer och konsthallar blir enligt våra grova uppskattningar runt 48 miljoner kronor per år, vilket motsvarar 30 procent av 2011 års utgifter på bild- och formområdet. En tillämpning av MU-avtalet kräver alltså omprioriteringar och i flera regioner kraftigt ökade budgetanslag.

De flesta regionerna tycks ha en insikt om bild- och formkonstnärers ofta svaga ekonomiska situation och det akuta behovet av att förbättra deras arbetsvillkor. Regionernas vilja att satsa på MU-avtalet, enprocentsregeln och resurscentrum för bild och form är en utveckling i rätt riktning. Men kultursamverkansmodellen medför också ökade administrativa kostnader som hotar viktiga satsningar på bild- och formområdet och konstnärers arbetsvillkor. Risken är överhängande att byråkratin prioriteras före det konstnärliga skapandet, av det enkla skälet att kulturadministratörerna (som i många fall också är underbetalda och deltidsarbetande) finns närmare de forum där beslut fattas. Hur kulturpolitiken ska ha råd med det konstnärliga skapandet, är tyvärr en fråga som vi varje dag, vid varje beslut om resurser, måste fortsätta att brottas med.

Kulturen har en viktig betydelse inte bara för skapandet av en livskraftig demokrati utan även för samhällsekonomin. Bland annat har forskarna John Armbrecht och Tommy D. Andersson vid

Handelshögskolan i Göteborg räknat på och tagit fram det samhällsekonomiska värdet av kultur och kulturupplevelser. Deras undersökning av Nordiska Akvarellmuseet visar att varje offentligt satsad krona genererar ett 20 gånger större samhällsekonomiskt värde.³³

För att skapa samhällsekonomiska och demokratiska värden och förutsättningar för konsten att utmana och berika samhället, krävs det att bild- och formkonstnärerna kan vara yrkesverksamma under rimliga villkor. Genom MU-avtalet, procentregeln, stipendiesystem, ateljéstöd, projektbidrag och resurscentrum på bild- och formområdet skapas en infrastruktur och arbetsmarknad som ger förutsättningar för en vital konstscen. Villkoren för konstnärer är dessutom avgörande för vems röst, vems historia och vilka perspektiv som får höras.

Ännu har vi en lång väg att gå. Det är positivt att kulturen genom kultursamverkansmodellen har kommit högre upp på den regionala politiska dagordningen, och nu måste politiker och tjänstemän på alla nivåer även få en förståelse för hur vardagen för bild- och formkonstnärer ser ut, och följa upp sina ambitioner i kulturplanerna genom att aktivt prioritera och tillföra resurser till bild- och formkonsten. Kommande uppräknningar av kulturbudgeten måste vikas till bild- och formområdet för att konsten på sikt ska tilldelas en anständig andel av kulturbudgeten, bland annat för att fullt ut kunna tillämpa MU-avtalet. Varje krona i kulturbyråkratin måste ställas mot konstnärers rätt att få betalt för sitt arbete.

- - -

Konstnärernas Riksorganisation
Sveriges Konsthantverkare & Industriformgivare
Hornsgatan 103
117 28 Stockholm

Telefon: 08-54 54 20 80
E-post: kro@kro.se

www.kro.se
www.facebook.com/kif.kro

³³ En studie av samhällsekonomi kring Nordiska Akvarellmuseet.
http://akvarellmuseet.org/upload/Akvarellmuseet/press/Samh%C3%A4llsekonomi_kring_NA.pdf

Bilaga A: Uppskattade ersättningar till konstnärer vid utställningar enligt MU-avtalets tariffer

Utställningsersättning							
	Totalt antal museer eller konsthallar	Kategori museum eller konsthall	Antal utställningar per år ³⁴	Utställnings-tid i veckor	Ersättning för en separat-utställning	Total kostnad ersättning per museum eller konsthall per år	Total kostnad ersättning för samtliga museer eller konsthallar per år
Regionala museer	32	2	4	8	36 000 kr	144 000 kr	4 608 000 kr
Kommunala museer	83	3	3	12	16 000 kr	48 000 kr	3 984 000 kr
Övriga museer	52	4	1	12	6 000 kr	6 000 kr	312 000 kr
Kommunala konsthallar	50	4	5	6	6 000 kr	30 000 kr	1 500 000 kr
Totalt	217						10 404 000 kr

Medverkansersättning							Medverkans- och utställningsersättning	
	Minimibelopp F-skatt kr/h	Uppskattad arbetstid i dagar ³⁵	Uppskattad arbetstid i timmar	Genomsnitt ersättning per konstnär	Total kostnad ersättning per museum eller konsthall per år	Total kostnad ersättning för samtliga museer eller konsthallar per år	Total kostnad MU per museum eller konsthall per år	Total kostnad MU för samtliga museer eller konsthallar per år
Regionala museer	700	10	80	56 000 kr	224 000 kr	7 168 000 kr	368 000 kr	11 776 000 kr
Kommunala museer	700	10	80	56 000 kr	168 000 kr	13 944 000 kr	216 000 kr	17 928 000 kr
Övriga museer	700	10	80	56 000 kr	56 000 kr	2 912 000 kr	62 000 kr	3 224 000 kr
Kommunala konsthallar	700	10	80	56 000 kr	280 000 kr	14 000 000 kr	310 000 kr	15 500 000 kr
Totalt						38 024 000 kr		48 428 000 kr

³⁴ Det totala antalet utställningar är en uppskattning över antalet nyproducerade utställningar som visar samtida bild- och formkonst. Uppskattningen är baserad på uppgifter från Myndigheten för Kulturanalys rapport *Museer 2011: Kulturfakta 2012:2*, s.31-32.

³⁵ Tidsåtgången skiljer sig mycket mellan olika utställningar och kan vara alltifrån några dagar till flera veckor. Vi har endast gjort en genomsnittlig uppskattning.